

ונתתי את תורתך בתוכם

שיחת הרב זלמן ברוך מלמד לפרשת יתרו

וידעו כי אתה עליון ♦ מתוך כל העמים ♦ משפטי ה' ♦ פרישות, ענווה
ואחדות ♦ ישקני מנשיקות פיהו ♦ לעבדך באמת ♦ הקדשה אישית ♦
לעתידי לבוא – זה אנחנו

וידעו כי אתה... עליון על כל הארץ

שבת פרשת יתרו היא שבת מיוחדת, שבת של התחדשות בקבלת עול מלכות שמים ועול מצוות התורה עלינו. קבלת התורה מתחדשת בכל שנה מחדש. השבת הזו צריכה להיות מרגשת במיוחד, משמחת, וברוך ה' אנחנו משתדלים שתהיה מלאה יותר בלימוד התורה.

וַיִּשְׁמַע יְתֵרוֹ כִּהֵן מִדְּבַר יְהוָה אֵלֶיךָ אֲנִי עֹשֶׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה
וְלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם (יח, א).

אומר הזוהר, שבתור הקדמה למתן תורה צריך היה שהעולם כולו יהיה מוכן לקבלת עול מלכות שמיים, לקבלת התורה. קודם כל היה צריך שמצרים, המלכות הגדולה ביותר בעולם, יודו כולם בכך שיש בורא לעולם. 'ה' הַצִּדִּיק' (ט, כז). זה תנאי הכרחי בכדי לתת תורה לישראל. פרעה בתור נציג המלכויות בעולם קיבל והכיר כבר במציאות ה', צריך היה שגם נציגי האמונה, נציגים של כוהני העבודה הזרה, יכירו בעובדה שיש בורא אחד לעולם. יתרו היה מחשובי הכהנים לעבודה זרה, וכאשר הוא שומע 'את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו' הוא

מתפעל כל כך ממעשי ה': 'עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים' (יח, יא). אצל עובדי עבודה זרה יש ריבוי של אלהים, כל אחד והאלוהים שלו, ויתרו אומר 'עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים'.

רק עכשיו, מתוך ההכרה הזו של האומה הגדולה ושל כהן הדת הגדול, אפשר לתת תורה לישראל. עם ישראל מקבל את התורה בתור עם סגולה, בתור הלב והמוח שבאומות כולן, עבור כל האיברים. דרכנו, כל העולם מקבל את התורה, לא רק אנחנו.

אמנם עד שכל העולם כולו יתחבר לאמונה הזו, וירצה ללכת 'אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב' (ישעיה ב, ג), יש דרך ארוכה. רק אחרי אלפיים שנות תורה מגיעות אלפיים שנות משיח. בשנות התורה עם ישראל מקבל על עצמו את עול התורה, חי חיי תורה, התורה הולכת ומופיעה בו בכל שלמותה. רק אחר כך מגיע השלב הבא, שבו עם ישראל מכין את עצמו לקראת עתיד גדול יותר, להיות אור לגויים. בסופו של התהליך הזה כל העולם כולו יבואו לשמוע את דבר ה' מאת עם ישראל. גם אם הדרך הזו ארוכה, המשמעות שלה היא עקרונית, וזה משנה את כל ההבנה של התפקיד שלנו בקבלת התורה. לעם ישראל אין רק תפקיד אישי, לאומי ופרטי לעצמו. עם ישראל הוא הלב שבאומות, עניינו לחבר את העולם כולו אל ריבונו של עולם, הוא עם שמספר את תהילת ה' לכל הבריאה כולה, הוא אחראי לכך שהיא תהיה מחוברת לאור ה'. הוא עם שרוצה לשפר את העולם ולקדם אותו להיות מתאים לשלמות הגדולה ביותר, שאור ה' יופיע בעולם.

מתוך כל העמים

לפני מעמד הר סיני אומר הקב"ה לעם ישראל 'וְהֵייתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים' (יט, ה). אפשר להבין את הביטוי 'מִכָּל הָעַמִּים' בשתי צורות. אפשר להסביר שאתם תהיו הסגולה, ושאר העמים לא. ואפשר להבין ש'מִכָּל הָעַמִּים' פירושו שאתם מופיעים את הסגולה שקיימת בכל העמים. בכל העולם כולו יש סגולה, מפוזרת וטמונה, והיא מתגלה על ידכם. זו הכוונה כשאנחנו מגדירים את עצמנו 'לב האיברים'. אדם שיש לו כישרונות של הבנה וחכמה, לא אומרים שהמוח שלו חכם, אלא האדם הוא חכם. כך גם אדם שיש לו מידות טובות, זה אולי מתגלה

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

בלב, אבל הלב בעצם מגלה את מה שכל האדם כולו מרגיש וחווה. לפי זה, כשריבונו של עולם אומר 'וְהֵייתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים' הפירוש הוא שיש סגולה בכל אדם, 'חביב אדם שנברא בצלם' (אבות ג, יד), והחביבות הזו והסגולה הזו בולטות בישראל. סגולת האדם מתגלה בצורה בולטת יותר או תמציתית יותר בעם ישראל.

אנחנו הולכים מתקרבים לתקופה הזו, שבה עם ישראל יהיה סגולה מכל העמים. כפי שפרעה בשעתו הכיר בקדושתו המיוחדת של עם ישראל, בימינו זה קורה שוב. הנשיא של המדינה הכי גדולה וחזקה בעולם, בא ואומר שלעם ישראל יש תפקיד מיוחד, ולכן מגיעה לו ארץ ישראל כדי שיוכל לממש את התפקיד שלו. הוא מכיר בערך הרוחני שלנו, הוא מזכיר את הדברים הללו. הוא משמש כנציג המלכויות. במקביל לזה, אנחנו צריכים להגיע למצב שגם תהיה נציגות משמעותית של עבודה זרה או אמונה זרה שיכירו בקדושת ישראל. זה תהליך, ואנחנו הולכים ומתקדמים במשך כל הדורות אל המטרה הזו.

עם ישראל צריך להיות ממלכת כהנים. 'כהן' זה תפקיד, זה שירות. כהנים הם שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן, הם ממצעים בין העם ובין ריבונו של עולם. 'ממצעים' לא במובן של עשיית הפסק, אלא הם המחברים את ישראל אל אביהם שבשמיים. הכוהנים הם החלק מתוך העם שהוא מרומם יותר, יש להם כוח וסגולה מיוחדת שעל ידה הם יכול לחבר את כל ישראל לאביהם שבשמיים, על ידי עבודת בית המקדש והקרבת. כך עם ישראל כולו עניינו להיות ממלכת כהנים עבור כל העולם כולו. 'מְמַלְכֵת כְּהֻנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ' (יט, ו) פירושו לעשות את עבודת השירות של חיבור העולם אל בוראו. לכן בעצם התורה ניתנה לעולם כולו דרך ישראל, עם ישראל מקבלים את התורה כנציגי העולם. זו נקודה חשובה מאוד שאנחנו צריכים להיות ערים לה.

משפטי ה'

יתרו רואה את משה רבנו יושב לבדו מבוקר ועד ערב, כאשר כל עם ישראל בא לשמוע ממנו את התורה. רק הוא פוסק, רק הוא דיין. מדוע עלה בדעתו של משה רבינו שהוא יכול להיות היחיד שמשיב על כל השאלות והדיונים, הרי לא כל כך

קשה להבין שאדם יחיד לא יכול לענות על כל המשפטים שבין איש לרעהו, להביא את דבר ה' לכולם.

הרב קוק מתייחס לשאלה הזו (אורות ישראל ותחייתו, ג) ומבאר שֶׁמֶשֶׁה רבנו רצה לדאוג לכך שבתחילת הדרך תיקבע בישראל ההבנה העמוקה שההדרכה לעשות את דבר ה', וההדרכה לשפוט משפט צדק בין איש לרעהו – הם דבר אחד. משה רבנו רוצה שעם ישראל ידע ויבין שהתורה מופיעה בתוך סדרי החיים, בין אדם לחברו, במשפטים ובדינים. גם בתוך הדברים שנתפשים כחכמה אנושית התורה מדריכה אותנו. מדריכה אותנו איך יהיו היחסים שבין אדם לחברו, איך תתנהל מערכת המשפט.

הנקודה היא להבין שכל הופעת החיים של ישראל, החל מעבודת המקדש והקרבת ועד הסכסוכים שבין פועל ומעביד - הכול בא ממקור אחד, שורש אחד לכול. לכן משה רבינו, שהוא המביא את דבר ה' לעולם, הוא הנביא הגדול והקדוש, הוא רוצה להיות גם השופט. ברור שהוא לא תכנן שתהיה זו שיטה מתמדת, אבל ההתחלה היא משמעותית.

בדומה לזה לומדים חז"ל שהתורה מקיפה את עשרת הדברות בעניינים משפטיים. לפני עשרת הדברות יש את מינוי הדיינים והשופטים, ואחרי עשרת הדברות מיד מגיעה פרשת משפטים. אומרים חז"ל (שמות רבה ל, ג) שמטרת התורה ללמדנו שהמשפטים הם חלק שורשי מיסודה של התורה:

מה כתיב למעלה מן הפרשה? 'וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל יְעַת' (יה, כב), ואמר כאן: 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים' (כא, א), והדברות באמצע. משל למטרונה (=מלכה חשובה) שהיתה מהלכת, הזין מכאן והזין מכאן והיא באמצע. כך התורה דינין מלפניה ודינין מאחריה והיא באמצע. וכן הוא אומר: (משלי ה, ט) 'בְּאֵרֶח צְדָקָה אֶהְלֶךְ, בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מִשְׁפָּט'. התורה אומרת: באיזה נתיב אני מהלכת? בדרך של עושי צדקה, 'בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מִשְׁפָּט'.

לכן משה רבינו כך נהג, לקבע את הנקודה העמוקה הזו, שבמשך הזמן תלך ותופיע. יתרו זכה להיות היועץ שמשנה את ההנהגה הזו, ופותח את המערכת של המשפט בצורה מסודרת לדיינים רבים, שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 5

ושרי עשרות. משה רבנו מקבל את העצה הזו מיתרו. בעניין כזה יש מקום לומר 'חכמה בגויים תאמין'. עם זאת, צריך להבין שמשה רבנו לא טעה, הוא לא חשב שיוכל להדריך את כולם לעולם, אלא הייתה הנקודה המיוחדת שמשה רבינו רצה לגלות, ובגללה בהתחלה הוא שפט בעצמו את כל ישראל.

פרישות, ענווה ואחדות

נמשיך בפרשה:

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לָצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי. וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים, וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי, וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר, וַיַּחֲנוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר (יט, א-ב).

פעמים רבות אנחנו מזכירים את דברי אור החיים על הפסוקים הללו: כדי להיות מוכנים לתורה צריך לקיים שלושה תנאים בסיסיים, ושלתם רמוזים בפסוקים הללו שקודמים למעמד הר סיני.

האחד – 'וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים', ברפידים רפו ידיהם מן התורה, התאוות התגברו, וכעת הם נסעו משם, נפרדו מהמשיכה לתאוות הגוף.

התנאי השני – 'וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי', גם המדבר וגם הר סיני רומזים לענווה, שהיא תנאי לקבלת התורה. משה רבינו היה עניו מכל אדם, ולכן הוא שזכה לקבל את התורה. יש שלוש נקודות שמחברות את העניו אל התורה. ראשית, העניו מבטל את עצמו כלפי התורה, וכך אין שום מחסום או חוצץ בין התורה ובניו. הוא לא מנסה להטביע בתורה את החותם האישי שלו דווקא, אלא מתבטל להבין את רצון ה' שבתורה. בנוסף, כאשר משהו חולק על אדם עניו לא אכפת לו להודות שהוא טועה, ולכן הוא מגיע לאמת. חז"ל אומרים לנו שנפסקה הלכה כבית הלל משום שהיו ענווים, והיו מזכירים את דברי בית שמאי לפני דבריהם. גם בית שמאי היו ענווים בוודאי, אבל יש מדרגות בענווה, ובית הלל בלטו בענווה, ממילא ניתן יותר לסמוך על החלטתם. אם הם מקשיבים לדברי בית שמאי, בוחנים את דבריהם, ובכל מקום שבית שמאי צודקים הם יודו בשמחה רבה – זה מחזק את כח דבריהם, אין להם רצון להיות מנצחים, מעניין אותם רק מה

התורה אומרת, והם בודקים את הדברים לגופם. אפשר לסמוך על חוות דעתו של אדם עניו. מעבר לכך יש בענווה גם תנאי שלישי שהוא חיצוני יותר. העניו לא מתבייש לשאול, גם אם השאלה תהיה מגוחכת בעיני אחרים, והוא גם לא יימנע לשאול אנשים שנחשבים פחותים ממנו. אדם שמקשיב ומוכן לשאול - מתקדם. אבל מי שהוא גאה, יש לו מחסומים שעוצרים אותו מההתקדמות בלימוד. אלו שלשה הסברים לכך שענווה היא תנאי לקבלת התורה.

והתנאי השלישי – 'וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר'. התורה מדברת על עם ישראל בלשון יחיד – כאיש אחד בלב אחד. בתנאי הזה אנחנו צריכים להתבונן היטב, מכיוון שבתקופה שלנו לא כל כך מבינים את הערך של הכלל והאחדות. יש תפיסה שאומרת שהאינדיבידואל עומד במרכז, עניינו של כל אחד למצוא את מקומו שיהיה לו בו טוב ככל שאפשר. לא מעריכים מספיק את הכוח של האחדות, את החשיבות להעלות את כל הפרטים יחד להיות לכלל אחד.

אנחנו יודעים שהשראת השכינה היא תמיד על דבר שלם, לא על חלקים. לכן חז"ל אומרים לנו שאדם שנושא אישה - שכינה ביניהם, כי איש ואישה בונים יחד משפחה ויוצרים מצב שלם יותר. אדם שאינו נשוי הוא 'פלגא דגופא', וחצי כלי לא יכול להועיל כלום. אחרי שאדם מתחתן, הוא נהיה גוף שלם ומציאות שלמה, ואז אפשר להשרות שכינה בביתו. דבר דומה נוסף אנחנו רואים בהלכות זימון. המשנה אומרת שכאשר אכלו יחד שלושה – מוסיפים זימון לברכה, ואם יש עשרה – מזמנים ומזכירים שם שמיים, ואם יש מאה – הזימון עולה מדרגה נוספת. אמנם לא נפסקה כך ההלכה, מפני שהחליטו שלא לשנות את הנוסח בכל שינוי של מספר המזמנים. עוד אנחנו לומדים מיציאת מצרים, שכאשר שישים ריבוא מישראל מאוחדים הם מאפשרים את השראת השכינה בכל גדולתה. ככל שהכלי יותר גדול, ככל שיותר מאוחדים, כך יש יותר השראת שכינה. צריכים לזכור את זה היטב. ככל שיש ציבור יותר גדול, כך יותר שורה השכינה. אני רוצה לבאר שהדבר הזה הוא פשוט מציאות, ולא איזו סגולה. כפי שבפורים יש עניין של פרסומי ניסא, וככל שהציבור גדול יותר כך יש יותר פרסומי ניסא, כך גם

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 7

ביחס להשראת השכינה. זו המציאות, שעל ציבור גדול יותר שורה השכינה בצורה גבוהה יותר.

אף על פי שלכל אחד מתוך הציבור יש רצון משלו ודרך משלו, ויש קושי באחדות שמצמצמת את האפשרות לבטא את האישיות הפרטית שלו, ואנשים מרגישים שהם צריכים למצוא את עצמם, והם יודעים שיהיה נוח להם יותר במקום כזה או אחר, למרות זאת, השראת שכינה תהיה רק כאשר הם ביחד. כמובן לא צריך למחוק את האופי האישי, אבל להבין שיש מדרגות בחשיבות, והשראת השכינה קודמת. ככל שהציבור מגובש יחד יש יותר השראת שכינה. זה יסוד חשוב שצריך להתרגל אליו ולחזור עליו. 'וַיַּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר' - ואז ריבוננו של עולם מתגלה במעמד הר סיני, מעמד שלא היה כמותו, מעמד יחיד ומיוחד בכל הדורות כולם.

אם כן שלושת התנאים שמזכיר אור החיים לקבלת התורה הם: פרישות, ענווה, ואחדות. כל אחד מאתנו שרוצה לזכות לקבל את התורה בצורה מושלמת יותר יתבונן בדברים הללו, ובעזרת ה' נזכה להיות כלים שלמים יותר לקבלת תורה.

ישקני מנשיקות פיהו

אומר המדרש:

ר' יהודה אומר: בשעה ששמעו ישראל 'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ' (כ, ב), נתקע תלמוד תורה בלבם, ולא היו משכחים. באו אצל משה רבינו ואמרו, תהיה אתה שליח בינותינו! שנאמר 'דַּבֵּר אֲתָה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה' (כ, טז), 'וְעַתָּה לָמָּה נָמוּת' (דברים ה, כב), חזרו להיות למדים ושוכחים. אמרו: מה משה רבינו בשר ודם עובר, אף תלמודו עובר? מיד חזרו ובאו אצל משה, אמרו 'הלוואי יגלה עלינו פעם שניה! לוואי 'ישקני מנשיקות פיהו!' (שיר השירים א, ב) לוואי יתקע תלמוד תורה בלבנו כמות שהיה! (שיר השירים רבה א, ד).

בני ישראל הרגישו במעמד הר סיני שדבר ה' נתקע בהם בצורה עמוקה כל כך עד שזה היה ממש מפחיד. הם חשבו שהם מפסיקים להיות בני אדם, כי הנשמה

נהיית כל כך דומיננטית וחזקה עד שהגוף מתבטל. לכן הם נבהלו ובקשו ממשה שישמיע להם את דבר ה', ואז הדברים כבר לא נחקקו כמו בהתחלה. מיד הם התחרטו וביקשו 'יִשְׁקְנֵי מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ' - כשהקב"ה התגלה אליהם זה כמו נשיקה. הקב"ה נתן לישראל שתי נשיקות, 'אֲנֹכִי וְלֹא יְהִיֶה לְךָ', שתי הדברות ששמענו מפי הגבורה.

עוד אומרים לנו חז"ל, שבהתחלה בני ישראל שמעו את כל עשרת הדברות בבת אחת, והם לא קלטו את זה. הם קלטו רק את העוצמה הכללית של הופעת דבר ה' על ישראל, ומזה נשמתם פרוחה. הם לא קלטו את התוכן. דרשו על זה את הפסוק (תהלים סב, יב) 'אֶחָת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתֵּים זֶו שָׁמַעְתִּי'. בבת אחת דיבר אלינו ריבונו של עולם את הכול, ולא הצלחנו לקלוט את הדברים. חזר הקב"ה ואמר את שתי הדברות הראשונות, 'אֲנֹכִי וְלֹא יְהִיֶה לְךָ', וגם אותן הוא אמר בבת אחת, אבל 'שְׁתֵּים זֶו שָׁמַעְתִּי', הפעם הצלחנו לקלוט.

'אֲנֹכִי וְלֹא יְהִיֶה לְךָ' שמענו מפי הגבורה. יש מחלוקת בין החכמים האם את כל עשרת הדברות שמענו מפי ריבונו של עולם או רק שתיים. אני רוצה להסביר שזה לא ממש סותר. ישראל שמעו הכול, ורק את שתי הדברות הראשונות הם הצליחו לקלוט. גם אותן דבר ה' היה בבת אחת, באופן ש'אין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע', והייתה לישראל מדרגת נבואה ולכן יכלו לשמוע את שתי הדברות בבת אחת.

אלו שתי נשיקות, אומר הגר"א, כאהוב שנושק לאהובתו שתי נשיקות. אחת מפני אהבתו אותה ואהבתה אותו, ושניה מפני שהיא נאמנת לו ולא הולכת לאחרים. זה מתאים בדיוק ל'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ', ו'לֹא יְהִיֶה לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרַי' עַל פְּנֵי, מצד החיוב ומצד השלילה.

כאשר בני ישראל מבינים את הפער הגדול בין השמיעה של דברי ה' ובין השמיעה על ידי משה הם מתגעגעים מאוד לנשיקות שקיבלו. 'הלוואי יתקע תלמוד תורה בלבנו כמו שהיה!'

אמר להם משה - אין זו עכשיו, אבל לעתיד לבוא הוא, שנאמר 'נִתְּנִי אֶת תּוֹרָתִי בְּקֶרְבְּם וְעַל לִבָּם אֶכְתְּבֶנָּה' (ירמיה לא, לב).

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע • 9

משה רבנו מבטיח שלעתיד לבוא ילמדו תורה ולא ישכחו, התורה תהיה טבעית לנו, חקוקה בצורה עמוקה מאוד מאוד.

ממשיך המדרש:

ר' נחמיה אמר: בשעה ששמעו ישראל 'אֲנֹכִי' ו'לֹא יִהְיֶה לְךָ', נעקר יצר הרע מלבם. באו אצל משה, אמרו: תעשה אתה שלוח בינותינו! שנאמר: 'דַּבֵּר אֶתֶּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה' (כ, טז), 'וְעֵתָה לְמָה נִמּוּת' (דברים ה, כב), מיד חזר יצר הרע למקומו. חזרו אצל משה ואמרו: משה רבינו, הלוואי יגלה עלינו פעם שניה! הלוואי 'יִשְׁקָנִי מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ!' (שיה"ש א, ב) אמר להם: אין זו עכשיו אבל לעתיד לבוא הוא, שנאמר (יחזקאל לו, כו) 'וְהִסְרֹתִי אֶת לֵב הָאָדָם מִבְּשָׂרָתָם'.

אומר לנו המדרש שהסדר הנכון הוא שאת התורה לא שוכחים, ועל ידי התורה אין כבר יצר הרע. התורה היא עצם החיים, וכמו שטבע האדם להימשך אל הצרכים הבסיסים שלו, כך הטבע הרוחני הוא לרצות להיות דבוקים בה' על ידי התורה. כשמקבלים תורה כבר אין משיכות לדברים שהפוכים לעניינה של התורה, היצר הרע מתבטל. זה עניינה האמיתי של התורה שהיה במעמד הר סיני, ויתגלה שוב לעתיד לבוא.

לעבודך באמת

האם פתאום יום אחד יבוא השלב הזה של 'העתיד לבוא', ותחזור התופעה הזו. לעניות דעתי זהו תהליך שכל הזמן הולך ומתקדם. מתן תורה היה מצב כזה של כפיה מן השמיים. עם ישראל קבל הופעה אלוקית כל כך מוחלטת עד שאי אפשר היה להתווכח אתה. הם מקבלים עול מלכות שמיים משום שברור להם שאי אפשר אחרת. נפגשים עם האלוקים בצורה עוצמתית כל כך עד שאי אפשר לסרב. זו הכפייה שעליה אמרו חז"ל 'כפה עליהם הר כגיגית' (שבת פח.). העניין הוא לא שההר התרומם מעליהם, אלא שהופעתו של ריבונו של עולם היתה בעוצמות כאלו שלא היה שייך לומר לא. 'אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו כאן תהיה קבורתכם', זו היתה התחושה הפנימית. זה לא בא מתוך בחירה פנימית

אלא מתוך הכרח. ישראל אומרים 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע' (כד, ז), אבל מה החכמה בזה - הרי הם אומרים את זה אחרי ההופעה האלקית הגדולה שהם זכו לה, אחרי כל הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, כאשר דבר ה' מופיע מולם באש גדולה, ענן, וקול שופר חזק מאוד, 'וַיַּחֲדָד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה' (טו, טז). לא שייך לסרב, זו לא בחירה חופשית. לכן באים חכמים ואומרים לנו שרק בימי מרדכי ואסתר 'הדור קבלוה בימי אחשורוש', שם היתה קבלה מרצון, עם ישראל אוהב את התורה ובוחר להוסיף לעצמו מצוות נוספות.

גם בימי מרדכי ואסתר קבלת התורה לא הגיעה למצב הזה שהתורה נתקעת בלב, לא הסתלק היצר הרע, לא נעשתה התורה טבע. התהליך ממשיך, הולך כל הזמן ומתרחש. היום אנחנו כבר ממש שייכים לשלב מתקדם של התהליך הזה. אנחנו צריכים ללמוד איך להתקדם בלימוד התורה ובעבודת ה' באופן כזה שאנחנו בונים לנו כוחות פנימיים, עצמיים שלנו. לבחור בתורה בחירה מוחלטת.

בחירה אמתית היא רק כאשר יש שתי אפשרויות, ויש התלבטות ומשיכה, ואף על פי כן מגיעים להחלטה לבחור בטוב. כדי להעמיק את הבחירה הקב"ה לפעמים מאתגר אותנו בהתמודדויות גדולות וקשות. ככל שהאתגר יותר גדול כך נבנים בתוכנו כוחות גדולים של בחירה בטוב. למרות הגירויים הגדולים - הרצון העמוק מצליח להתגלות.

בכל דור ודור הקושי וההתמודדויות גדלים - זה לכתחילה, כדי שאנחנו נפתח בעצמנו כוחות יותר גדולים. וזה עובד, אנחנו מצליחים ומפתחים כוחות. הדור שלנו מצליח להתמודד בהתמודדויות מסוג שלא היה בדורות קודמים, וברוך ה', הכוחות שלנו הולכים ונבנים. כמובן, יש הרבה קשיים והרבה נפילות, אבל אין נפילות מוחלטות וסופיות. תמיד כשיש קשיים ומתמודדים איתם, לפעמים מנצחים ולפעמים לא, ואנחנו מתקדמים כל הזמן, בונים כוחות גדולים של רצון ובחירה לנצח איתם את הגירויים.

השאיפה והתפילה שלנו היא שלא יגיעו אלינו נסיונות לפני שאנחנו מוכנים אליהם. על זה אנחנו מתפללים 'אל תביאנו לידי ניסיון'. אין הכוונה של התפילה הזו לבקש מהקב"ה שישמור אותנו במסגרת של חממה ללא כל קושי. הרי ככה

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע • 11

אנחנו לא נתקדם, רק נדרוך במקום. הכוונה היא שכשהניסיונות יגיעו אנחנו נהיה מוכנים, לא נופתע. כשמגיע אל האדם גירוי שהוא לא מוכן אליו, הוא לא מצליח להתמודד. אבל אם אדם יודע שכל הזמן יש אפשרויות כאלה, זוכר שהיצר הרע הוא ערום מאוד, וכשהיצר רואה שמצד אחד הוא לא מצליח הוא מגיע מצד שני, אז האדם לא מופתע. 'אל תביאנו לידי ניסיון' זו תפילה, וגם דרישה מהאדם עצמו, שאם פתאום יבוא פיתוי, פתאום תקפוץ איזו תמונה, או יגיע מקרה מגרה מאוד, תתכונן לזה ותדע שדבר כזה יכול לבוא. 'הרי אם כבר חשבתי לעצמי שהדבר הזה יגיע, תיארתי לעצמי גם איך אני מנצח אותו'.

כך הולכים הכוחות ומתפתחים, וזו הדרך שבה נגיע אל האידיאל העצום שחכמינו זכרונם לברכה מדברים עליו. לעתיד לבוא 'נַתַּתִּי אֶת תּוֹרַתִּי בְּקִרְבִּי וְעַל לִבִּי אֶקְטָבָנָה', 'הִסְרַתִּי אֶת לֵב הָאָבֶן מִבְּשָׂרְכֶם'. לא הקדוש ברוך הוא לבדו יסיר את לב האבן אלא אנחנו נסיר את היצר הרע, אנחנו ננצח ונתקדם. התהליך הזה מתרחש כל הזמן, 'העתיד לבוא' שאמרו חכמים הוא תהליך שאנחנו כבר ממש מתקרבים אליו...

הקדשה אישית

אומר המדרש:

'וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֵר'. אמר ר' יצחק: מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור, קיבלו מהר סיני. שכן משה אומר לישראל: 'אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנֹוּ פֶה עִמָּנוּ עִמְד הַיּוֹם... וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה עִמָּנוּ הַיּוֹם'. 'איננו פה עמנו עומד היום' אין כתיב כאן, אלא 'פה עמנו היום', אלו הנשמות העתידות להיברא, שאין בהן ממש, ואף על פי שאין כתוב בהן 'עמידה' - כל אחד ואחד קיבל את שלו. וכן אומר הפסוק 'מִשָּׂא דְבַר ה' אֵל יִשְׂרָאֵל בְּיַד מְלָאכִי' (מלאכי א, א). 'בימי מלאכי' לא נאמר, אלא 'בְּיַד מְלָאכִי', שכבר היתה נבואה מידו מהר סיני ועד אותה שעה לא ניתנה לו רשות להתנבאות. וכן בישיעהו, 'מִעַת הַיּוֹתָה שָׁם אָנִי', מיום שניתנה התורה מסיני שם הייתי וקיבלתי את הנבואה, אלא 'עַתָּה אֲדַנִּי אֱלֹהִים שְׁלַחְנִי וְרוּחוֹ' (ישעיהו מח, טז). ולא כל הנביאים בלבד קיבלו מסיני

נבואתם, אף החכמים שבכל דור ודור, כל אחד קיבל את שלו מסיני. וכן הוא אומר: (דברים ה, יט) 'אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהֵלְכֶם... קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יָסָף'. (שמות רבה כח, ו)

כל הנביאים שהתנבאו בכל דור ודור, קיבלו את דבריהם מהר סיני. נשמתו של מלאכי קיבלה את הנבואה מהר סיני, ורק כשניתנה לו הרשות להתנבא הוא התנבא. כל חכם בכל דור שלומד תורה – התורה שלו כבר ניתנה בסיני. במעמד הר סיני התורה ניתנה לא לדור המדבר בלבד אלא לכל נשמות ישראל. כל אחד מישראל בכל דור ודור מקבל תורה מאת הקב"ה, כחלק מכל ישראל. אנחנו לא ירשנו את התורה מאבותינו שקיבלו אותה - לנו הקב"ה נותן את התורה. התורה שלנו ניתנה כבר אז, והיא מופיעה עכשיו, כי הקב"ה נותן לה רשות להופיע, דרכנו.

משל למלך שרצה לתת לבנו מתנה, אלא שהבן היה גר רחוק ממנו. כתב המלך הקדשה מיוחדת לבנו, ומינה אנשים שיתנו את המתנה לבן כאשר יפגשו אותו. כך במעמד הר סיני שלח הקב"ה את התורה לכל אחד מישראל שבכל הדורות, וכאשר אנחנו מקבלים את התורה על ידי השליחים שמלמדים אותנו ונותנים לנו אותה - אנחנו רואים שיש בפנים הקדשה אישית אלינו, 'שלום לך בני היקר! את התורה הזו אני נותן במיוחד לך, ודווקא עכשיו'.

בהתאם לזה אנחנו צריכים ללמוד לשקול בצורה נכונה את הזכויות הגדולות של עם ישראל. אנחנו נמצאים עכשיו במרחק עצום של יותר משלושת אלפים ושלוש מאות שנה מאז מתן תורה וממילא יש מצב של ירידת הדורות. כמו שאם אדם מעביר מים רותחים מכלי לכלי, הכלי ראשון רותח ממש וראוי לבשל, הכלי השני כבר לא מבשל היטב, וכלי שלישי בכלל לא כל כך חם. המים נהיים קרים יותר ויותר ככל שאתה מעביר אותם מכלי לכלי. כך דבר ה' עובר מדור לדור, ו'אם ראשונים כמלאכים, אנחנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנחנו כחמורים, ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר'. הדור שלנו כבר דור ירוד, מרוחק, אחרי כל כך הרבה שנים שיורדים ומתרחקים.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 13

זהו המבט הרגיל שלנו על הדור, ויש בו צד אמיתי. האם זה המבט השלם?! יש צד נוסף להסתכלות הזו. אמנם יש ירידת הדורות, ואת התורה שבכתב לא קיבלנו בחוויה גלויה אלא רק בנסתר, וזה לא אותו הדבר. מצד שני, התורה שבעל פה, תורת החיים – היא דווקא קנויה לנו יותר מבדורות הקודמים. המהר"ל אומר שהתורה שבעל פה לא ניתנה להיכתב מכיוון שאין לה גבול. התורה שבעל פה מתפשטת על כל החיים, ובכל פעם שמתחדשות הופעות חיים חדשות בעולם, באה התורה שבעל פה ומתפשטת גם אל המציאות החדשה הזו. כך יש הלכות חדשות, והתורה הולכת וגדלה. התורה הזו שייכת לנו ממש, מהבחינה הזו אנחנו לא רחוקים מנתינת התורה, ואין ירידת הדורות, מפני שהתורה הזו חדשה לחלוטין. היא נוצרת מתוכנו, מתוך הבחירה שלנו, ואנחנו הדור הכי קרוב לגילוי השלם שלה.

מבחינת הבחירה ברצון ה' אנחנו הדור הכי מתקדם, הכפייה של ההר כגיגית הולכת ומתמעטת, ועבודת ה' שלנו נעשית יותר ויותר מתוך בחירה. בדורנו הקב"ה אינו נוכח בצורה הגלויה שבה הוא הופיע במעמד הר סיני. אפילו אין בדורנו נביאים, שכאשר הם היו אומרים את דבר ה' הלב היה שומע ומרגיש שזהו דבר ה'. את העוצמה הפנימית של הנבואה לא רק הנביא היה מרגיש אלא גם השומעים שלו. זו הייתה נוכחות כלשהי של דבר ה', אמנם לא כמו במעמד הר סיני, אבל קרוב יותר לזה. בדורנו אין לנו את כל זה, הקב"ה רואה שאנחנו כבר מתקדמים, ולא צריך עוד להוביל אותנו צעד-צעד.

לעתיד לבוא – זה אנחנו

ביציאת מצרים היה 'וה' הַלֶּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמִם בְּעָמוּד עֲנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעָמוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם' (שמות יד, כא), בני ישראל היו צריכים שהוא יוביל אותם, הם לא ידעו ללכת בעצמם. מצב התחלתי שבו אין לנו הכוח בעצמנו, ואנחנו צריכים את ההובלה הגלויה. אבל לאט-לאט הגילוי של דבר ה' מצטמצם, הנוכחות שלו נעשית יותר פנימית, בתוך הבחירה שלנו. זו המגמה העליונה העתידה, לעתיד לבוא אנחנו נבחר בריבוננו של עולם, נגיע לבריאות כזו שדבר ה' מתגלה מתוך תוכנו, הוא הרצון העמוק שלנו. התהליך הזה כל הזמן מתפתח, הוא לא יקרה

פתאום בבת אחת. אנחנו עוד נחדש את הבחירה הגדולה הזו, דבר ה' יצא מתוך לבנו. התהליך הזה מתקדם על ידי האתגרים המיוחדים שהקב"ה מאתגר אותנו, על ידי הניסיונות שאנחנו מתנסים בהם ומנצחים. יש משברים - וכשמנצחים בהם גדלים.

ענייננו להופיע את התורה מתוכנו, להיות אנחנו הבוחרים בדבר ה'. מהבחינה הזו יש עליית הדורות. והמקובלים אומרים במפורש שבדורות האחרונים יש נשמות גדולות יותר, וההתקדמות היא מהבחינה הזו, שאנחנו הולכים ונהיים יותר בוחרים, דווקא מפני שריבונו של עולם לא נמצא בגילוי, אנחנו מכירים בתוך תוכנו שהוא בורא העולם, הוא נותן התורה. אנחנו הולכים ומתאימים את רצוננו לרצונו יתברך, ומוצאים שהרצון שלנו מתאים לרצון ה'.

זה מה שאמרו לנו חז"ל שכל אדם מקבל את התורה, ותורתו של אדם אחד היא לא אותה תורה של חברו, זה לא אותו גילוי של עבודת ה'. כל דור מופיעה תורה חדשה, שונה מתורת הדור האחר, כי אנחנו מקבלים את התורה במצב שאנחנו נמצאים בו, ובו אנחנו מופיעים את התורה. תורה חדשה, אחרת, שונה, עמוקה יותר. אנחנו כבר נמצאים ממש בתהליך של דורות אחרונים, את רוב הדרך כבר עברנו, אנחנו נמצאים לקראת המטרה, מתקרבים אליה. צריכים לדעת את זה, ומתוך כך להוסיף כוחות, להתכוון אל המהלך האמוני העמוק הזה של הבחירה שלנו בו יתברך.

השיחה נמסרה בשנת התש"פ

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

